

Únor 1948 a uplatňování leninských principů vojenské výstavby

Únor 1948 jako vyvrcholení procesu přerůstání národní a demokratické revoluce v revoluci socialistickou v Československu byl součástí přeměn zahájených Velkou říjnovou socialistickou revolucí. Její 70. výročí jsme si s celým pokrokovým lidstvem připomínali bezprostředně před 40. výročím Vítězného února. Ve slavných únorových dnech v roce 1948 byla řešena a vyřešena nejdůležitější otázka každé revoluce, otázka moci. V dramatickém zápase, v němž bylo využito pokojných forem třídního boje, přešla moc plně do rukou dělnické třídy, která ji pod vedením Komunistické strany Československa uskutečňovala ve svazku s drobným a středním rolnictvem a pracující inteligencí. Tím byla zahájena kvalitativně nová, socialistická etapa ve vývoji našich národů. Především v tomto kontextu je Únor historickým mezníkem v dějinách českého a slovenského lidu, jehož odkaz je naplňován a rozvíjen zvláště dnes, při uskutečňování revolučních úkolů strategie urychlení sociálně ekonomického rozvoje, kterou přijal XVII. sjezd KSČ.

Význam Vítězného února vyniká nejen v politické, ekonomické a sociálně politické rovině, ale také ve vojenskopolitické oblasti. Únor vytvořil rozhodující předpoklady pro spolehlivé zajišťování obrany a bezpečnosti Československa. Nejen svými vnitropolitickými, ekonomickými a sociálními výsledky, ale především zahraničně politickou orientací zaměřenou na pevné přátelství a spojení se Sovětským svazem a ostatními státy vznikajícího socialistického společenství a zejména vlastními vojenskými opatřeními. Vojenskopolitický význam Února je tak spjat s novou etapou

obranu země, respektující dialektiku výstavby a obrany socialismu. Vznikly nové předpoklady pro vojenskou výstavbu státu a zvláště jeho ozbrojených sil.

Únor, do kterého armáda jako ozbrojená mocenská složka nezasahovala, ale jeho vývoj pozitivně ovlivnila zvládnutím situace ve vlastních řadách a důsledným plněním úkolů vnější obrany země na západní hranici, se stal mezníkem na cestě výstavby ČSLA jako armády nového socialistického typu. Plně se otevřela cesta k tomu, aby se ČSLA jako jádro ozbrojených sil stala spolehlivým mocenským nástrojem diktatury proletariátu při zajišťování obrany vůči vnějším i vnitřním nepřítelům.

Bezprostředně po Únoru vyvstala nutnost upevnit jeho výsledky, což platilo i pro ozbrojenou mocenskou složku státu. Bylo potřebné řešit i zcela nové úkoly výstavby socialistických ozbrojených sil. Pozornost se soustřeďovala především na formování velitelského sboru, dokončení jeho čistoty a na budování armády s ohledem na všestranné využívání sovětských vojenských zkušeností. Společným jmenovatelem upevnění pozic KSČ v armádě byl proces prosazování vedoucí úlohy strany a jejího vlivu na všechny oblasti armádního života, snaha o co nejtěsnější sepětí armády a lidu a o upevnění internacionálních vojenskopolitických svazků. Počáteční období upevnění výsledků Února se stále více překrývalo s vyjasňováním konkrétních perspektiv dalšího vývoje. Formování programu výstavby a obrany socialismu a jeho naplňování zpětně přispívalo k trvalému zakotvení výsledků revolučních přeměn i k jejich trvalému rozvíjení.

Ucelenou představu o konkrétních směrech socialistické výstavby v Československu dal IX. sjezd KSČ v květnu roku 1949, který stanovil rovněž hlavní směry budování socialistických ozbrojených sil. Při vymezování forem socialistických přeměn a jejich tempa sjezd vycházel z obecně platných principů výstavby socialismu. Základem vojenské politiky KSČ se stalo marxisticko-leninské učení o obraně socialistické vlasti a uplatňování leninských principů výstavby, řízení a činnosti ozbrojených sil socialistického typu. Přitom bylo využíváno bohatých zkušeností Sovětské armády. Posláním nově budované socialistické armády bylo v pevném spojení se Sovětským svazem a dalšími bratrskými zeměmi zajistit spolehlivou obranu mírové práce našeho lidu a tím příznivé podmínky socialistického rozvoje. K tomu směřovaly všechny úkoly stanovené armádě i její začleňování, spolu s ostatními ozbrojenými složkami, do branného systému státu.

Význam vojenskopolitických úkolů IX. sjezdu KSČ násobil vývoj mezinárodně politické situace, která byla vyostřována orientací imperialismu na tzv. studenou válku. Proto se dostaly zejména od počátku padesátých let vojenské úkoly do popředí realizace linie IX. sjezdu KSČ. Oproti plánu bylo nezbytné urychlit především výstavbu armády. K tomu přispěla podstatným způsobem mnohostranná sovětská pomoc, zahrnující zvláště přípravu kádru ČSLA na sovětských vojenských vysokých školách a akademích, technickou i další formy pomoci. Urychlené zvládnutí základů sovětské vojenské vědy se promítalo do každodenního vojenského života. Vyjadřovaly to i nové vojenské řády a předpisy vydané v roce 1950. Významná sovětská pomoc při rozvoji našeho obranného průmyslu umožnila vyrábět moderní techniku s využitím našich vlastních sil a prostředků. Rozhodující úlohu při posilování obranyschopnosti země sehrálo všestranné posilování stranického vlivu na všech úsecích, podílejících se na zajišťování obrany státu. I v armádě bylo potřebné prosazovat leninské normy stranického života, upevňovat její morálně politický profil a vysokou bojovou pohotovost, zvládnout nově zaváděnou techniku a cílevědomě rozvíjet výchovu v duchu socialistického vlastnictví a proletářského internacionalismu.

Urychlení dynamiky budování socialismu v Československu v první polovině padesátých let, zahrnující i oblast vojenské výstavby státu a jeho ozbrojených sil, ukázalo na zvýšenou potřebu tvrdého aplikování leninského plánu výstavby a obrany socialistické vlasti. Těchto zkušeností bylo využito v dalším zabezpečování obrany socia-

lismu, které přešlo od systému dvoustranných smluv k formě obrany společenství. V podmínkách rostoucí agresivity imperialismu a vytváření útočných protisocialistických bloků, začlenění NSR do NATO, vyzvala naléhavá potřeba vojenskopolitické spolupráce na kvalitativně vyšší základě. Konkrétním projevem této potřeby bylo vytvoření obranného svazku evropských socialistických států — Varšavské smlouvy v roce 1955.

Vstupem Československa do Varšavské smlouvy byly vytvořeny v podmínkách nastupující revoluce ve vojenství nové předpoklady ke komplexnímu zajišťování spolehlivé obrany státu v širokých internacionálních, politických, ekonomických, vědeckotechnických i vojenských vazbách. Základ obrany vytvářel širší možnosti pro zajišťování obranyschopnosti našeho státu, pro ucelenější uplatňování leninských principů vojenské výstavby, umožňovala sjednocovat názory na vojenskoodborné otázky rozvoje bratrských armád, na výchovu a výcvik vojáků, a to na základě různých forem spolupráce, mezi nimiž zaujala přední místo společná vojenská cvičení.

Varšavská smlouva se stala zárukou bezpečnosti našich národů při mírovém budování socialismu. Od samého začátku se Československo aktivně podílelo na všestranném zabezpečování společné obrany socialistického společenství. Aktivně přispívalo ke koordinaci zahraničně politické činnosti států Varšavské smlouvy, zúčastňovalo se všech jednání spojených s úsilím o vytvoření systému evropské kolektivní bezpečnosti a spolupráce, přispívalo k posilování jednoty socialistických zemí a semknutosti jejich vojenských sil.

Od počátku šedesátých let narůstaly nároky na rozvoj a aplikaci leninských principů vojenské výstavby, což kromě celospolečenských důvodů souviselo se specifikou vývoje revoluce ve vojenství. Vzrostla potřeba zkoumání mechanismu aplikace principů výstavby ozbrojených sil a jejich důsledné uplatňování ve všech člancích branného systému státu. Přes stabilnější vývoj v jejích sociálně politické části, v níž však postupně působily narůstající celospolečenské problémy, se dynamicky vyvíjela oblast aplikace principů organizačních, výchovy a výcviku, kterou daleko bezprostředněji ovlivňovaly výsledky vědeckotechnického rozvoje. Nové doktrinní názory, poprvé uceleně projednané v lednu roku 1960 v Sovětském svazu, ovlivnily celou sféru socialistického vojenství. Z nich čerpal KSČ při prohlubování socialistického charakteru našich ozbrojených sil, při zvyšování jejich bojové pohotovosti a připravenosti tak, aby byly schopny v úzké

součinnosti s ozbrojenými silami států Varšavské smlouvy odrazit agresora.

Dějiny vojenské politiky KSČ jednoznačně prokázaly, že práce strany při zajišťování vojenské výstavby státu a jeho ozbrojených sil byla úspěšná a přinášela odpovídající výsledky v té míře, jak se v konkrétních historických podmínkách dařilo uplatňovat a rozvíjet leninské zásady socialistické vojenské výstavby. Pokud byl proces jejich tvůrčího uplatňování narušen, následovaly deformace a komplikovala se cesta vpřed. Proto nebylo náhodné, že v závěru šedesátých let se právě vojenská politika stala jedním ze základních objektů útoků revizionistických a postupně i pravicových a protisocialistických sil, kterým se stále více dařilo ochromovat všechny mocenské nástroje státu. Útoky směřovaly proti vedoucí úloze KSČ, internacionálním zásadám obrany, proti vojenskodoktrinálním závěrům a nakonec proti všem základním zásadám a zkušenostem z dosažení vojenské výstavby socialistického státu. Poučení získané v jednom z nejsložitějších období v dosavadní historii KSČ prokázalo nezbytnost respektování dialektiky jednoty výstavby a obrany socialismu, při jehož budování má nezastupitelné místo marxisticko-leninská strana, a její neustálé rostoucí úlohy, ukázalo význam pevné jednoty a těsného sepětí KSČ s lidem, význam vědecky zdůvodněného programu rozvoje společnosti, zahrnujícího také vojenskou a zahraničněpolitické předpoklady mírového rozvoje naší společnosti.

Výrazné úsilí zaměřené na všestranné prohloubení socialistické vojenské výstavby státu a našich ozbrojených sil je spjato s vývojem Československa po XIV. sjezdu KSČ a v celých sedmdesátých letech. V době převládající tendence k uvolňování mezinárodně politického napětí, vrcholící v polovině sedmdesátých let, bylo zvlášť významné spojit mírové úsilí s nezbytným zajišťováním obranných schopností státu. K jejímu posílení a ke zvýšenému vynaložení vojenských prostředků nutil zosílený vývoj mezinárodní vojenskopolitické situace na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let, vyvolaný postupem USA a jejich spojenců v NATO a nastolenou orientací imperialismu zaměřenou na konfrontaci se socialismem. V prudce se zhoršující situaci první poloviny osmdesátých let nebylo možné v zájmu udržení míru dopustit narušení vojenskostategické rovnováhy, o kterou se pokoušely USA a prosazovaly ji i v NATO.

Koncentrovaným výrazem vztahu k měnícím se objektivním podmínkám světového vývoje i vývoje socialismu bylo přijetí strategické linie urychlení sociálně ekono-

mického rozvoje, kterou rozpracoval XXVII. sjezd KSČ a ze které vycházel XVII. sjezd KSČ při vytýčování strategie urychlení v podmínkách Československa.

XVII. sjezd KSČ chápe strategickou orientaci na urychlení rozvoje společnosti jako náš přínos v boji za mír a při řešení hlavních otázek doby. Důsledně uskutečňování přijaté linie je zároveň základním předpokladem k podstatnému upevnění našeho státu a socialismu. Jak na sjezdu zdůraznil generální tajemník ÚV KSČ Gustáv Husák: „Plně si uvědomujeme, jak náročný úkol představuje požadavek urychlení rozvoje, jak velký je to závazek pro celou stranu. Je to však jediná cesta, jak v nejbližším čase prudkého rozmachu vědeckotechnické revoluce obstát v soutěži se světem, jak zabezpečit v podmínkách druhé poloviny osmdesátých let a výhledu konce tisíciletí vzestup naší společnosti, trvalé zvyšování hmotné a kulturní úrovně lidu.“

Při plnění úkolů revolučního významu, které stojí před celou naší společností — při zajišťování urychleného sociálně ekonomického rozvoje, při uskutečňování přestavby mechanismu řízení hospodářství a dalších oblastí života společnosti, při prohlubování socialistické demokracie a při plnějším využití možností socialismu — je náš přínos v uplatňování revolučního odkazu Února. Nové požadavky vystupují také ve sféře obrany státu, zejména při uskutečňování kvalitativních přeměn v rozvoji našich ozbrojených sil a jejich jádra ČSLA tak, aby byly na výši požadavků doby. Při uskutečňování současných úkolů výstavby a obrany socialismu pokračujeme v rozvíjení revoluční podstaty Února.

Z hlediska chápání strategie urychlení jako faktoru ovlivňujícího všechny oblasti společenského života včetně úkolů obrany státu, vynikají požadavky přestavby jako požadavky vstupu do kvalitativně nové etapy socialistické společnosti, jako přeměny revolučního charakteru. Stoupá nejen význam teoretických poznatků o vojenské výstavbě jako uceleného systému znalostí, ale i jejich praktická realizace. Výrazně tento moment vystupuje v souvislosti se změnami v podmínkách vztahu politiky, ekonomiky a vojenství, které vedly k novému myšlení v jaderném věku, především v zahraničněpolitické oblasti, i k zformulování ucelené koncepce bezpečnosti ve všech jejích politických, ekonomických, vojenských i humanitárních aspektech.

Vojenskodoktrinální závěry ovlivňují upevňování vojenskopolitických kontaktů členských států Varšavské smlouvy, napomáhají koordinovanému úsilí při zajišťování jejich vojenské výstavby a sladnosti ozbrojených sil. Promítají se do zdokona-

lování struktury bratrských armád, s cílem zajistit co nejpříspěšnější obranu celého společenství. Co neefektivnější formy a způsoby odrazení agrese se řeší i ve sféře vojenského umění. Na efektivitu vynakládaných prostředků má důležitý vliv vojensko-technická spolupráce, ale i součinnost při rozvíjení forem a metod výchovně-výcvikového procesu a úzká koordinace v dalších oblastech. Mnohostranná spolupráce při výměně zkušeností ze zvyšování bojové pohotovosti, z práce politických orgánů, stranických a mládežnických organizací i při přípravě vojenských kádřů, zahrnuje také rozsáhlé vědecké, kulturní a sportovní styky. To vše se nejkompaktněji projevuje v jedné z nejvyšších forem vzájemné spolupráce, při spojeneckých vojenských cvičeních. Rozvoj a upevňování všestranné spolupráce se Sovětským svazem a dalšími socialistickými zeměmi patří k aktuálním úkolům naplňování odkazu Února zvláště v současném období.

Dialektika mírového soužití a zákonitosti obrany socialistické vlasti se v dnešní době neobyčejně prohloubila. Mírové soužití, jež vyplývá z podstaty socialismu, se především v jaderném věku změnilo v existenční podmínku celé lidské civilizace. V této souvislosti se Československo plně hlásí ke svému podílu nejen na rozvoji a upevňování míru, ale i na obraně.

Československá socialistická republika aktivně podporuje mírové iniciativy a úsilí

Sovětského svazu i ostatních socialistických států, které ukazují reálnou cestu k zastavení horečného zbrojení, k odstranění jaderné hrozby a k vytvoření komplexního systému mezinárodní bezpečnosti, který by vyloučil války ze života národů.

Dosavadní postup při plnění vojensko-politické linie XVII. sjezdu KSČ, který určuje základní úkoly zvyšování obranyschopnosti státu a připravenosti ozbrojených sil, a kterou rozpracoval celoarmádní stranický aktiv, vyžaduje, aby byla ještě výrazněji prosazována přijatá linie do života. V podmínkách ozbrojených sil to znamená především dosáhnout zřetelnějšího posunu ve zdokonalování řídicí a organizačnické práce na všech stupních velení, upevnit vojenskou kázeň, zvýšit efektivitu výcviku a výchovy a dosáhnout vysokého stupně bojové a politické připravenosti.

Při plnění linie XVII. sjezdu KSČ v oblasti vojenské výstavby státu a ozbrojených sil se obracíme k dosavadnímu čtyřicetiletému období socialistického budování a obrany státu a hledáme v něm poučení z tvrdého uplatňování leninismu v našich podmínkách. Zároveň nacházíme inspiraci pro plnění našich dnešních i budoucích úkolů výstavby a obrany ČSSR. Zákonitý charakter obrany socialistické vlasti vyžaduje vynaložit zvýšené úsilí a aktivizaci všech článků, které se podílejí na zabezpečování vysoké úrovně obranyschopnosti státu.